

Ли СЯНЧЖЕНЬ
г. Киев

РЕФЛЕКСИВНО-ОЦЕНИВАЮЩИЙ ЭТАП ФОРМИРОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ К ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЙ РАБОТЕ С ПОДРОСТКАМИ

В статье рассматривается рефлексивно-оценочный этап формирования методической подготовленности будущих учителей музыки к вокально-хоровой работе с подростками. Выделены методические особенности вокально-хоровой работы студентов с учащимися подросткового возраста. Определены основные пути подготовки будущих учителей музыки к вокально-хоровой деятельности с учащимися, в процессе которой студенты мотивировали подростков к рефлексии, направляя их на определение и формулирование результатов рефлексии в форме ответов на поставленные вопросы, высказывания предложений по оценке исполнительской работы.

Ключевые слова: рефлексия, будущие учителя музыки, оценочный этап, методическая подготовка, вокально-хоровая работа, учащиеся, мутация, исполнительство.

Стаття надійшла до редколегії 01.02.2016

УДК 378.6:37

Грина ХОМИЧ

м. Київ

innagek68@mail.ru

ФУНКЦИОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті досліджуються педагогічні функції як основний компонент викладацької діяльності. Пропонується аналіз основних педагогічних функцій, які виокремлені в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах. Зроблений висновок відносно можливості взаємного доповнення різних мистецьких функцій.

Ключові слова: функції, мистецтво, вища педагогічна освіта, майбутні вчителі музики, компоненти.

У сучасному світі залежність розвитку країни від рівня і якості освіти не піддається сумніву. Тому розбудова сучасної національної системи освіти є пріоритетним завданням нашої держави. Пошук фундаментальних підходів до побудови сучасного освітнього процесу, становлення нової парадигми навчання і виховання молодого покоління знаходять відображення в освітніх документах України таких як: Конституція України, Закон України, «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті.

Впровадження Державної національної програми «Освіта (Україна XXI століття)» потребує пошуку і застосування нових педагогічних підходів, широкого вибору форм і методів роботи, засобів навчання, які б відповідали освітнім запитам особистості, суспільства і держави. У контексті задекларованого в національній програмі всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвитку її талантів, збагачення інтелектуального, творчого, культурного по-

тенціалу, особливої актуальності набуває науковий аналіз компонентів педагогічної діяльності в освітньому процесі вищої школи, зокрема педагогічних функцій, як основного з компонентів.

Мета статті полягає в дослідженні педагогічних функцій в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах. Адже сучасна педагогічна наука розглядає педагогічну діяльність в цілому, і, зокрема, діяльність викладача музики, як систему, що має складну багаторівневу структуру, компоненти якої виокремлюються у ряд відносно самостійних функцій. Функція (лат. *functio* – виконання, звершення) – зовнішнє проявлення якостей будь-яких об'єктів у наявній системі відносин [7]. У філософському аспекті функцію розуміють як відношення двох груп об'єктів, в якому зміна одного з них призводить до зміни іншого. В іншому значенні функція трактується як коло діяльності, обов'язок, призначення, роль [4].

Філософська множинність існуючих поглядів на функції мистецтва в соціумі обумовлює різну інтерпретацію їх загальної кількості та пріоритетності що до освітнього процесу у різних дослідників. Зупинимось на основних, на нашу думку, педагогічних функціях, які виокремлюються в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики в вищих навчальних педагогічних закладах.

Світоглядно-пізнавальна функція, як зазначає дослідник О. Рудницька: «становить найважливішу функцію мистецтва, його доміную, з котрої випливають усі інші функції: виховна, соціально – організуюча, комунікативна, аксіологічна. Так, основою світогляду є знання та індивідуальний досвід особистості, що характеризують гносеологічну функцію мистецтва. На основі знань формуються переконання, чуттєві відгуки на життєві й художні явища, які сприяють реалізації виховної функції мистецтва. Взаємозв'язок пізнавальної й практичної діяльності спрямовує розвиток ціннісних орієнтацій людини, що визначають соціально – організуючу і аксіологічну функції мистецьких творів» [3, 29].

Не можна не погодитися із думкою видатного педагога В. Сухомлинського про те, що знати – це означає вміти застосовувати знання. Про знання можна говорити лише тоді, коли вони стають чинником духовного життя, захоплюють думку, пробуджують цікавість [5]. Світоглядно-пізнавальна функція є пріоритетною в сфері мистецької освіти тому що вона об'єднує в собі «художню картину світу» та «художню концепцію людини» [3]. Мистецтво виступає засобом просвіти, передачі досвіду, засобом навчання, узагальнення системи поглядів. Тому роль викладача мистецьких дисциплін набагато ширша ніж роль організатора педагогічного процесу. Він виступає носієм наукової, світоглядної і морально – етичної інформації. Педагогічний вплив викладача на формування гуманістичного світогляду студента передбачає не тільки його глибокі знання з предмету викладання, постійне професійне зростання, знайомство з новітніми науковими тенденціями, а й розвиток таких якостей свідомості, які акумулюють в собі знання вищих духовних ідеалів, здатність керуватися ними на практиці. Світоглядно-пізнавальна функція сприяє вихованню естетичних смаків майбутніх учите-

лів музики, стимулюванню їх творчого мислення, формуванню адекватних критеріїв оцінки різноманітних явищ у сфері мистецтва, розширенню художньо – асоціативного досвіду. Вона є основою розвитку духовності, усвідомлення людини як найвищої цінності, виховання почуття національної свідомості.

Зміст оцінно-конструктивної функції полягає в аналізі результатів педагогічного процесу на різних етапах його здійснення та оцінюванні цих результатів. Конструктивна складова забезпечує відбір та організацію змісту навчальної інформації, проектування діяльності студентів (забезпечення такої навчальної діяльності, за якої інформація може бути засвоєна), проектування діяльності викладача (відбір змісту навчального матеріалу, тематичне планування, тощо). Як критерії відбору змісту навчального матеріалу використовуються: цілісне віддзеркалення в змісті навчання завдань формування всебічно розвиненої особистості та професійної підготовки фахівця; висока художньо – естетична цінність музичних творів вітчизняних та закордонних авторів, на яких виховуються студенти; відповідність їх складності реальним можливостям студентів; відповідність складності завдань кількості часу, що відводиться на їх засвоєння. Оцінно-конструктивна функція передбачає регулятивну складову – тобто виявлення як досягнень, так і недоліків в освітньому процесі та його корегування. Навчальна діяльність не може здійснюватись повноцінно за відсутності її рефлексивно – оцінної складової, представленої діями контролю і оцінки, які функціонують як самооцінка і самоконтроль. Це сприяє виникненню особистісних критеріїв професійної діяльності, стимулює навчальну активність студентів. Оцінна функція також стимулює пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу, використання в роботі новітніх педагогічних методик та технологій.

Діагностична функція (від гр. *diagnosis* – розпізнавання, визначення) – передбачає визначення та вивчення істотних ознак мистецької освіченості, загального розвитку та вихованості студентів. Не можна успішно здійснювати навчально-виховну роботу не проводячи об'єктивне оцінювання знань, умінь та навичок вихованців. Як зазначав К. Ушинський, щоб виховувати людину, треба, перш за

все, добре знати її у всіх відношеннях [6]. Ця функція також включає уміння викладача визначати особливості психофізіологічного стану студентів і враховувати ці особливості в навчальному процесі. Це найбільш актуально для студентів мистецьких навчальних закладів, у яких спостерігається підвищена психоемоційна чутливість, що обумовлена специфікою роду їх діяльності.

Діагностика дає змогу встановлювати причини, які стають на заваді успішному навчально-виховному процесу та усувати їх та встановлювати фактори, які сприяють ефективності здійснення цілей освіти. Таким чином, діагностика із інструмента вивчення особистості студента перетворюється на інструмент її розвитку.

Орієнтаційно-прогностична функція (від гр. слів *pro* – вперед, *gnosis* – знання – тобто передбачення розвитку чогось, що базується на певних даних) передбачає вміння викладача визначати напрям освітньо-виховної діяльності, її цілі і задачі на кожному етапі педагогічного процесу та прогнозувати результат своєї роботи. Н. Мойсеюк зазначає, що дана функція педагогічної діяльності вимагає уміння педагога прогнозувати розвиток особистості – розвиток її якостей, почуттів, волі і поведінки, враховувати можливі відхилення в розвитку, прогнозувати хід педагогічного процесу: наслідки застосування тих чи інших форм, методів, прийомів і засобів навчання та виховання [2]. Ця функція також спрямовує студентів, як майбутніх вчителів музики, на чітко представлений у свідомості кінцевий результат навчання. Реалізація цієї функції здійснюється в процесі визначення педагогічної стратегії і постановки тактичних задач на кожному етапі педагогічного процесу через заходи виховного плану. Виховна роль викладача передбачає цілеспрямовану діяльність, направлену на засвоєння студентом стійкої системи ціннісних орієнтацій. Роль науково-обумовленого прогнозу є винятково важливою, так як сам процес виховання по своїй сутності спрямований у майбутнє.

Організаційно-комунікативна функція потребує уміння викладача організувати діяльність студентського колективу, залучати студентів до різних видів мистецької діяльності. Для цього викладачу необхідно вміти координувати спільні дії студентів, фор-

мувати їх потребу в знаннях, розвивати студентську ініціативу, вміти розподіляти доручення, моделювати спеціальні ситуації для створення виховного впливу. Доцільно зазначити, що організаційно-комунікативна функція пов'язана з сугестивними здібностями майбутнього вчителя музики, з тим великим впливом, що він здійснює на учнів. У цьому процесі важливою є моральна культура вчителя, його вміння встановлювати й підтримувати доброзичливі відносини з учнями, власним прикладом пробуджувати їх до подальшої активної практичної діяльності. Ефективне впровадження цієї функції сприяє оволодінню майбутніми вчителями музики секретами творчої взаємодії з учнями. Це потребує від вчителя уміння залучити учнів до різноманітних видів мистецької інноваційної діяльності й кваліфікаційно організувати їх роботу в творчих навчальних колективах.

Комунікативний компонент, в широкому сенсі, пов'язаний із такою функцією мистецтва, як функція повідомлення та спілкування. Художнє спілкування являє собою обмін культурними змістами, що зумовлює залучення до певної культури. Виховуючись на високохудожніх зразках, майбутні викладачі музики накопичують різноманітні музичні враження, вчаться сприймати « інтонаційну мову » різних епох та стилів, відбувається знайомство з культурою інших народів та історичних епох. Таким чином, мистецтво взагалі і музичне мистецтво зокрема сприяє спілкуванню, взаєморозумінню між людьми, об'єднує їх. У педагогічній діяльності комунікативна функція пов'язана з особою викладача, його моральною культурою, вмінням встановлювати із студентами рівні доброзичливі відносини, бути ввічливим і тактовним.

Діяльнісно-творча функція. В. Загвязинський зазначає, що педагогічна діяльність повинна містити елемент пошуку кращих, оптимальних для певної ситуації варіантів її виконання [1]. Сказане передбачає відношення до педагогічної діяльності як до творчого процесу. Заняття мистецтвом за своєю сутністю пробуджує в кожній людині творця і завдання педагога полягає в сприянні підвищенню активності майбутніх вчителів музики в плані формування власних естетичних смаків, потреб та розвитку творчих здібностей. Діяльнісно-творча функція вміщує в собі

і гедоністичний компонент (мистецтво як насолода), тому що залучення до творчості, ігровий аспект мистецтва несуть в собі радість, задоволення, насолоду.

Сутність діяльнісно-творчої функції проявляється в креативному застосуванні цінних інноваційних ідей у конкретних педагогічних умовах. Ця функція передбачає активізацію творчих підходів особистості до життєдіяльності. Особливості реалізації творчої функції полягають у критичному осмисленні та творчому розвитку того нового, що виходить за межі відомих теорій, певною мірою збагачуючи їх. Ця функція дозволяє стимулювати активність майбутнього вчителя музики, планувати способи створення його особистісно-розвивального середовища. Ця функція пов'язана з розвитком пізнавальної активності майбутніх учителів музики, їх самостійності в художньо-творчій діяльності, які сприяють розвитку емпатійності, що ґрунтується на індивідуально-особистісному підході до осягнення музичних творів, потреб виявлення у музиці засобу ефективного спілкування, становлення індивідуального стилю фахової діяльності.

За визначенням Н. Мойсеюк, діяльнісно-творча функція має два рівні. Суть першого полягає в творчому застосуванні відомих педагогічних і методичних ідей у конкретних умовах навчання і виховання. Другий рівень пов'язаний з осмисленням і творчим розвитком того нового, що виходить за межі відомої

теорії, певною мірою збагачуючи її [2]. Таким чином, ця функція несе в собі невичерпні можливості новаторства та експерименту.

Для здійснення ефективної підготовки майбутніх учителів музики необхідно добре розбиратися в організації навчально-виховного процесу, розвивати творчу уяву, конструктивно-проектувальні та організаційно-комунікативні здібності, вміння планувати навчальну та виховну роботу. У навчально-виховному процесі всі функції (види діяльності викладача) взаємопов'язані. Тому можлива компенсація менш розвинених функцій, взаємного доповнення і перебудова окремих видів педагогічної діяльності шляхом застосування спеціальних методів та технологічних підходів.

Список використаних джерел

1. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования / В. И. Загвязинский, Р. А. Таханов. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : Навчальний посібник / Н. Мойсеюк. – К. : Гранма, 1999. – 350 с.
3. Рудницька О. П. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.] ; заг. ред. О. В. Михайличенко, ред. Г. Ю. Ніколаї – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 255 с.
4. Словарь иностранных слов / под. ред. И. В. Лехина. – Изд. 6-е, перераб. и доп. – М. : Энциклопедия, 1964. – 784 с.
5. Сухомлинский В. А. Сто советов учителю / В. А. Сухомлинский. – К. : Рад. школа, 1984. – 254 с.
6. Ушинский К. Д. Собрание сочинений: В 10 т. / К. Д. Ушинский. – М.-Л., 1956. – Т. 3. – 744 с.
7. Философский словарь / под. ред. М. М. Розенталя. – Изд. 3-е. – М. : Политиздат, 1972. – 496 с.

Ірина ХОМИЧ

Київ

FUNCTIONAL ANALYSIS OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF FUTURE MUSIC TEACHERS

The article examines the pedagogical function as the main component of teaching. It offers an analysis of the main pedagogical functions, which are allocated in the process of training future teachers of Musicians in higher education. Declared views on the possibility of complementarity of various art functions.

Key words: function, art, higher pedagogical education, future teachers music components.

Ірина ХОМИЧ

г. Киев

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ

В статье рассматриваются педагогические функции как основной компонент преподавательской деятельности. Предлагается анализ основных педагогических функций, которые выделяются в процессе профессиональной подготовки будущих учителей музыки в высших учебных заведениях. Декларируется мнение относительно возможности взаимного дополнения разнообразных художественных функций.

Ключевые слова: функции, искусство, высшее педагогическое образование, будущие учителя музыки, компоненты.

Стаття надійшла до редколегії 01.02.2016